Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 S. Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

ETO—YEAR XXX | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 14, 1915, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 15. FEB. (FEB. 15), 1937 | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 31

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Avtni delavci proslavljajo konec dolgega konflikta

elike demonstracije in parade v Flintu, v središču imperija avtne korporacije. Govorniki slavijo Lewisa kot največjega delavskega voditelja v Ameriki, "ker je uklonil mogočno korporacijo." Uprava General Motors naznanila obnovitev obrata. Več ko 40,000 delavcev se bo vrnilo na delo v pondeljek

ANDERSON, IND., 14. febr. Dvanajst stavkujočih delav- iz tukajšnje tovarne Gene- Motors je bilo včeraj ranje- in 13 aretiranih v konfliktu deputiji. Kasneje je prišla avna milica in zastražila to- rno.

Flint, Mich., 13. febr. — Ve- e parade so sledile izpraznitovarn korporacije General tors, ko je bila naznanjena enitve dogovora med korpo- ijo in avtno unijo, ki je kon- 42 dni trajajočo stavko. Dol- vrste delavcev, njihovih žen otrok, so proslavljale nekaj, smatrajo za veliko zmago.

Dolga napetost se je sprema v navdušenje. Vse je na ah in prepeva. Nekateri v jskih krogih z zanosom pou- rjajo, da sklenjeni dogovor je ikanski udarec kapitalistične- sistemu in uvod v komplet- preureditev industrijskega tema.

Drugi unijski voditelji, ki zno proučujejo situacijo, pa o tako optimistični. Oni ve- da pravi boj se šele začenja. boj se bo vršil v prihodnjih tih mesecih, ko bodo v teku ajanja glede temeljnih zahtev je. "Izgleda, da smo prav n, kjer smo pričeli," je dejal i unijski vodja.

Masa delavcev, ki sledi uniji, seveda drugačnega mnenja. vduševalni govori nekaterih, slovesno poudarjajo, da je u- a izvojevala velikansko zma- v tem konfliktu, učinkujejo. nna L. Lewisa, načelnika Od- a za industrijsko organizaci- govorniki zdaj slavijo kot večjega delavskega voditelja Ameriki. On je s svojo takti- v teku pogajanj uklonil mo- no avtno korporacijo.

Nedvomno so sedeči stavkar- pokazali vztrajnost v svoji rbi, zato je veselje zdaj, ko se ponovno združili s svojimi žinami, razumljivo. Svoji ra- ti so dali duška v masnih po- ih.

Poveljništvo državne milice, je bila poslana v Flint po vem krvavem izgredu med vkarji in kompanijsko ter stno policijo, je izjavilo, da ni dobilo nobene odredbe od vernerja Murphja glede de- bilizacije. Državni milični- še vedno strašijo tovarne av- korporacije, toda tu domne- o, da bo milica zapustila me- v nekaj dneh, če se bo nape- t polegla. V Flintu je zdaj rog 3500 miličnikov.

Washington, D. C., 13. febr. Predsednik Roosevelt je br- avno čestital governerju Mur- ju, ker je kljub težavam do- el poravnavo konflikta med rporacijo General Motors in ijo združenih avtnih delavcev. prejmite prisrčne čestitke za e veliko delo, ki ste ga izvr- i v zvezi s poravnavo avtne vke," pravi Roosevelt v svo- telegramu. "Dolžni so vam hvalo ne samo oni, ki so bili rektno prizadeti v tem kon- ktu, temveč splošna javnost. olažili ste situacijo, ki je o- ažala mir, zato se vam zahva- jem v imenu ameriškega na- da."

Detroit, Mich., 13. febr. — rog 40,000 delavcev je bilo zvanih, naj se vrnejo na delo pondeljek, ko bodo tovarne rporacije General Motors v ntu, Detroitu, Bay Cityju in ginawu, Mich., v Toledu, O. in

Vatikan se veseli padca Malage

Papež se silno zanima za vojne operacije generala Franca

Vatikansko mesto, 13. febr.— Papež Pij XI. je bil silno vesel poročila o fašistični okupaciji Malage, pristaniščnega mesta ob Sredozemskem morju na jugu Španije. Napol uradna vest javlja, da papež pazno zasleduje vojne operacije generala Francisca Franca, vrhovnega poveljnika uporniške armade. On upa, da bo fašistična armada še nadalje zmagovala.

Prelatje so izjavili, da Vatikan še ne bo priznal fašistične junte v Burgosu, ker se boji, da bi to rezultiralo v masakru duhovnov in članov verskih redov, ki prebivajo na ozemlju, katero je pod kontrolo ljudske vlade. Dalje so rekli, da je papež v stalnih stikih s fašisti preko toledskega kardinala Tomasa. Tomas je papežev reprezentant v Burgosu, v glavnem stanu uporniške vlade.

Papeževa zastava je bila razobešena na Vatikanski palači, ko so se vršile proslave osme obletnice sklenitve lateranskega dogovora z Mussolinijevo vlado.

Mussolini ponosen na špansko zmago

Listi slavijo italijansko zmago v Španiji

Rim, 13. febr. — Tukajšnji Regime Fascista piše, da mora biti vsa Italija ponosna na zmago svojih čet v Španiji ob zavzetju Malage. List pravi, da "sicer ne ve, koliko je teh italijanskih junakov na španski fronti", toda ne glede na to — slava fašistične Italije je na novo vzplapolala po velikih zmagah v Abesiniji . . .

Priprave za fašistični režim na Poljskem

Varšava, 13. febr. — Več sto članov bivše Pilsudskijeve stranke se je te dni postavilo na čelo gibanja za uvedbo totalitarnega ali fašističnega režima na Poljskem. Vodja tega gibanja je Boguslav Liedzinski. Poljsko fašistično gibanje ima vnetega zagovornika v sedanjem državnem maršalu Smigly-Ridzyju, ki je glava armade in brez malega že zdaj politični diktator.

Politična akcija kanadskih farmarjev

Calgary, Alta., Kanada. — Organizacija United Farmers of Alberta je na svoji konvenciji sprejela resolucijo, da bo sodelovala s federacijo Cooperative Commonwealth v vseh političnih akcijah v provinci Alberti, kjer je na krmilu vlada socialnega kredita.

Muncieju, Ind., obnovile obrat. Nadaljnje tovarne avtne korporacije v Pontiacu in Lansingu, Mich., bodo obnovile obrat v torek.

Domače vesti

Milwauške vesti

Milwaukee. — Anna Markel, slovenska gostilničarka, je komaj ušla smrti pred nekaj dnevi, ko se je peljala z avtom iz West Allisa in je hotela ustaviti avto pri železniškem tiru, po katerem se je bližal vlak, toda avto je zdrsnil na tir in tam obstal tik pred vlakom. V skrajnem momentu je Ana Markel skočila iz avta in obležala napol nezavestna na cesti tik proge. Vlak je zdrobil avto na kosce in se hitro ustavil, nakar je vlakovodja pobral žensko in jo odpeljal z vlakom do milwauške postaje, kjer so ji dali zdravniško pomoč. Skok iz avta ji je povzročil je lahke praske. — Bila je še ena avtna nesreča, pri kateri je bil rojak John Mesarič pobit na glavi in zdravi se doma. — V bolniški postelji se nahajajo Frank Koren, Louis Jankel in Math Štukel. — Anton Tratnik in Martin Volovšek sta zadnje dni s svojima boljšima polovicama slavila 25-letnico zakonskega življenja.

Iz Calumeta

Calumet, Mich. — Zadnje dni je na farmi v Ewenu umrl nadaljnji pionir Andrej Urbas, star 77 let in rojen v Uncu na Notranjskem. V Calumet je prišel še kot mlad fant. Zapušča štiri sinove in dve hčeri.

Na michiganskih farmah

Traunik, Mich. — Tu je umrla Jožefina Debeljak, roj. Levstik, stara 55 let in doma iz Travnika pri Loškem potoku. V Ameriki je bila 34 let in tu zapušča moža, enajst otrok, dva brata in sestro. — Antonija Knava si je zlomila roko v zapestju in se zdravi doma.

Novi grobovi v Penni

Harwick, Pa. — Tu je umrl Fr. Mihevc, star 40 let in doma iz Jelš pri Rakeku. Podlegel je influenci ki ga je mučila sedem dni. Umrl je med potjo k zdravniku. Bil je član društva 419 SNPJ in tu zapušča ženo, tri majhne otroke, brata in dve sestri.

Lancaster, Pa. — Tu je umrla Helena Možina, po domače Mežnarca na Dobračevi, stara 57 let in doma iz Fužine pri Žireh. Zapušča moža in dva sinova.

Iz Clevelanda

Cleveland. — V Genevi je naglo umrl Joe Kužnik, ki je bil uposlen na farmi rojaka Sternada. Rojen je bil v Žužemberku. — Nova Doba, glasilo JSKJ, ki se je doslej tiskala pri Ameriški Domovini, se s 1. marcem preseli v tiskarno Enakopravnosti po sklepu gl. odbora omenjene jednote.

Roosevelt odklanja kompromis

Opozicija proti reformiranju federalnih sodišč

Washington, D. C., 13. febr.— Kljub veliki opoziciji, ki se je pojavila v obeh kongresnih zbornicah proti reformiranju vrhovnega tribunala in drugih federalnih sodišč, je predsednik Roosevelt informiral kongresnike in senatorje, da ne bo sprejel nobenega kompromisa v tej zadevi. Vest iz Bele hiše se glasi, da se Roosevelt dobro zaveda potežkoč, ki so se pojavile, toda on ne bo odobril nobene modifikacije načrta, ki določa imenovanje dodatnega sodnika vsakemu članu federalnega vrhovnega sodišča, ki je star 70 let in noče iti v pokoj.

Po tem naznanilu je Roosevelt pričel izvajati pritisk na člane nižje kongresne zbornice, ki hočejo razkosati provizije njegovega načrta, da bi o vsaki posebej razpravljali. Predsednik zahteva sprejetje načrta v celoti. V četrtek je bil v zbornici sprejet s 315 proti 75 glasovom načrt, ki določa "prostovoljno" upokojitev vsakega člana vrhovnega sodišča, ko doseže starost 70 let. Hatton W. Summers, načelnik justičnega odseka nižje zbornice, je nameraval izsiliti razpravo o drugem načrtu reorganiziranja pravosodstva, pa je bil informiran iz Bele hiše, naj stvar odgodi.

Skupina v višji kongresni zbornici, ki vodi opozicijo proti povečanju števila članov vrhovnega sodišča, je zdaj naznanila, da ima na svoji strani že 40 senatorjev. To pomeni, da Rooseveltov načrt ne bo prodrl v senatu, ker že 36 glasov lahko prepreči sprejetje.

Laboriti pobijajo program oboroževanja

London, 13. febr. — Delavska stranka v Angliji je napovedala boj petletnemu programu vlade za oboroževanje, ki bo stalo dve milijardi dolarjev. — Angleška zbornica je odklonila načrt za nacionaliziranje (podržavljenje) premogovnikov v Angliji.

Obletnica civilne vojne na Dunaju; 300 aretiranih

Dunaj, 13. febr. — V nemirih ob tretji obletnici Dollfussovega oboroženega napada na socialiste v Avstriji je bilo danes 300 oseb aretiranih.

Kanadske petorke v nevarnosti ugrabitve

Callander, Ont., 13. febr. — Močna policijska straža je včeraj obkolila dom Dionnovih petork, ko se je izvedelo, da neki predrzni tujci nameravajo izvršiti senzacionalno ugrabitev petterih sestric proti odkupnini.

ČRNA LEGIJA PRED PREISKAVO V SENATNI ZBORNICI

Posvetil ji bo La Follettov odsek in vsem vigilantom

ODSEK JE KOMAJ POPRASKAL POVRŠINO

Washington.—(FP)—La Follettov senatni odsek je s svojo preiskavo o kršitvah in zanikanju civilnih svobodščin komaj popraskal po bolnem telesu Amerike, pravi v svojem provizoričnem poročilu senatu. Nadaljeval bo s preiskavo in na tarčo vzel tudi Črno legijo in slične vigilantske skupine.

"Iz tega provizoričnega poročila je razvidno, da je vaš odsek do zdaj odkril le malo več kakor bazo kolosalne gonje, ki se vrši dnevno po vseh krajih dežele, da se ugonobijo naše naglašene delavske smernice in nevtralizirajo ameriški delavski zakoni," pravi odsek v svojem poročilu. "Problem je tako zamotan, da ni dovolj, da pridemo do informacij o obstoječem zlu in ga korigiramo. Determinirane antidelavske sile se hitro izognejo vsaki novi zapreki ki je vržena prednje. Da pridemo do zakonodaje, v kateri ne bo lukenj in katero bo ljudstvo pomagalo enforsirati, je potrebno, da kongres najprej pride do popolnih informacij glede operiranja te mašine."

Odsek ima pred saboj še široko polje. Preiskati namerava vigilantske skupine s Črno legijo vred, špionske in stavkolomske organizacije, katere vzdržujejo industrije same, nadalje teptanje civilnih svobodščin po posameznikih, krajevnih oblastih in organizacijah ter analiziranje lokalnih represivnih postav.

Medtem, ko je odsek izročil svoje poročilo senatu, je imel pred seboj zastopnike Pinkertonove detektivske agencije. Od Samuela H. Bradyja, njenega upravitelja v Cincinnatiju, ter od raznih prič je doznal, da se tudi ta agencija obširneje peča z industrialno špionažo. Brady se je najbolj odlikoval v tem, da je celo pred odsekom skušal lagati kot cigan, vsled česar je senator LaFollette izrazil, da se mu zdi, "da je laganje del njegovega biznisa."

Brady se je prošlega julija približal tudi tajniku-blagajniku mednarodne unije strojnikov E. C. Davisonu, do katerega je šel na njegov dom v Alexandrio, Va., v nadi, da mu bo pomagal v interesu General Motors spletkariti proti CIO. Dosegel ni ničesar. Phil E. Ziegler, tajnik-blagajnik bratovščine železniških klerkov, pa je odseku orisal vohunstvo Pinkertonove agencije pri Pennsylvanski železnici in Bradyjevo še posebej.

Avtna kompanija zvišala mezde

Aktivnosti v avtni industriji oživele

Detroit, Mich., 13. febr. — Packard Motor Co. je včeraj naznanila zvišanje plače pet centov na uro v smislu sklepa direktorjev, ki so ga sprejeli na svojem sestanku zadnjo sredo. Kompanija uposluje v svojih tovarnah okrog 12,500 delavcev.

To je že drugo zvišanje mezde v zadnjih treh mesecih, kar pomeni, da bodo delavci dobili dva milijona dolarjev več na leto v plačah. Vsi drugi, ki prejemajo mesečno plačo in znaša ta manj ko $200, bodo zdaj dobili $10 več na mesec.

Chrysler Motor Corp. je naznanila zvišanje plače deset odstotkov zadnji torek, kar pomeni, da se bo letni zaslužek delavcev, ki so uposleni v tovarnah te korporacije, zvišal $13,000,000.

Zdaj, ko je bil velik konflikt med korporacijo General Motors in avtno unijo poravnan, se opaža novo vrvenje. Avtna industrija je oživela in vse kompanije se pripravljajo, da pospešijo produkcijo avtomobilov, zlasti pa General Motors, ki je utrpela velike finančne izgube zaradi dolge stavke avtnih delavcev.

Relifne omejitve udarile mladino

Poročilo federalne administracije

Washington, D. C. — (FP) — Večina oseb na listi WPA je v starosti 40 in manj let, je naznanil Harry L. Hopkins, načelnik federalne relifne administracije. Ta lista ne uključuje onih, ki prejemajo ali so prejemali podporo od federalne mladinske administracije (NYA).

Istočasno je ta administracija objavila številke, ki kažejo, da je prejela več prošenj za pomoč kakor jim more ugoditi sedaj, ko je kongres reduciral apropriacije. 215,334 fantov in deklet je vložilo aplikacijo za podporo, ki jo potrebujejo za nadaljevanje svojih študij na učiliščih, toda podporo je dobilo samo 98,995 oseb.

"Mi ne vemo, kaj se je zgodilo z onimi, ki jim je bila podpora odklonjena," je dejal Aubrey Williams, direktor NYA. "Najbrž so prenehali pohajati šole, ker imamo izkušnje, da zelo malo število mladih ljudi vpraša za pomoč, če niso v aktualni potrebi."

Hopkinsove številke kažejo, da so 14 odstotkov delavcev, ki so bili v zadnjem juliju uposleni pri gradnji relifnih projektov, tvorili ljudje v starosti 20 do 24 let, 49 odstotkov pa delavci v starosti od 25 do 44 let. 37 odstotkov so tvorili delavci v starosti 45 in več let. Hopkinsovo poročilo tudi navaja, da so štiri petine vseh oseb, ki so bile v omenjenem mesecu uposlene pri gradnji relifnih projektov, tvorili moški.

Zanimanje za časopisno unijo v South Bendu

South Bend, Ind. — Kampanja Ameriškega časopisnega gilda v tem mestu je bila uspešna. Izmed 43 časopisnih delavcev, ki so uposleni pri dvema listoma, "News-Times" in "Tribune", jih je 42 pristopilo v unijo.

Politični jetniki si izkopali pot iz ječe z žlicami!

Sao Paulo, Brazilija, 13. febr. — Šestnajst političnih jetnikov je zadnje dni pobegnilo iz ječe v Paraisu. Izkopali so 30 čevljev dolg tunel izpod zaporov z — žlicami.

ZMAGA ŠPANSKIH BRAMBOVCEV V MADRIDU

Fašisti so se morali umakniti iz zapadnega dela mesta

USTAVITEV POŠILJANJA OROŽJA

MADRID, 14. febr. — Nadaljnji fašistični napadi južno-vzhodno od Madrida so bili odbiti, toda fašistični topovi še vedno kontrolirajo glavno cesto, ki veže Madrid z Valencijo. Valencija, začasni sedež španske vlade, je bila sinoči prvič bombardirana po sovražnem brodovju.

LONDON, 14. febr. — Daily Herald je prejel vest, da so fašisti v okupirani Malagi doslej postrelili 5000 pristašev španske ljudske fronte. Pričakuje se, da bo še 15,000 oseb postreljenih.

Madrid, 13. febr. — Španska ljudska armada je prodrla skozi točo krogel in pregnala fašistične upornike z utrjenih pozicij v zapadnem delu Madrida, se glasi uradno poročilo. Fašisti so se umaknili v veliki konfuziji, ko so pričele deževati bombe iz zraka. V naskoku na uporniške pozicije so sodelovala tudi vladna letala.

Na drugi fronti, v bližini vasi Fuencarral, ki leži severno od Madrida, so fašisti obnovili napade. Uporniški letalci so vrgli večje število bomb, ki pa niso napravile posebne škode. Vladno topništvo pri El Pardu je otvorilo ogenj, nakar so se fašisti umaknili in zasedli pozicije ob cesti med mestoma Coruna in El Plantio.

General Joe Miaja, načelnik obrambne junte, je izjavil, da uporniške čete še niso dosegle ceste, ki veže Valencijo z Madridom. Promet na tej cesti je neoviran.

Vladni tisk je ožigosal fašistični napad iz zraka na mesto Alcala de Henares. Eksplozije bomb so ubile devet civilistov. Alcala de Henares leži 20 milj severovzhodno od Madrida in je nezavarovano. Tisk pravi, da je bil fašistični napad na civiliste zločin.

Poročilo iz fašističnih virov javlja, da so rebeli prekoračili reko Jarama v bližini ceste, ki veže Madrid z Valencijo. Ljudske čete so utrpele velike izgube, ko so se morale umakniti iz strelskih jarkov.

Barcelona, 13. febr. — Neodvisna država Katalonija je izvedla združitev ljudske milice z regularno armado, da bo lahko odbijala fašistične naskoke. Ministrski svet je podvzel to akcijo po zadnjem bombardiranju Barcelone z uporniške bojne ladje.

London, 13. febr. — Italija in Nemčija sta sklenili dogovor, da se uključijo tudi ruske bojne ladje v evropsko pomorsko stražo, katere ustanovitev je bila predlagana in katere cilj je ustavitev transportacije orožja, bojnega materiala in "prostovoljcev" v Španijo. Portugalska je istočasno naznanila, da bo še nadalje vztrajala na svojem stališču in da ne bo dovolila dostopa nevtralnim opazovalcem na svoje ozemlje, ki naj bi nadzirali pošiljanje orožja preko Portugalske bojevnikom, ki so zavojevani v španski civilni vojni.

Malaga, 13. febr. — Devet članov civilne garde, odbora kontrole v času, ko je ljudska fronta imela vrhovno oblast nad Malago, je bilo včeraj pred fašističnim militarističnim tribunalom obsojenih v smrt. Nekaj ur po odsodbi so bili vsi postavljeni ob zid in ustreljeni.

Pred militaristični tribunal je prišlo 14 članov odbora kon-

(Dalje na 3. strani.)

—Pictorial Pictures

Policija opazuje avtne stavkarje, ko piketirajo tovarno General Motors v Detroitu.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi, dopisi in neuveljavljeni članki se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (članki, povesti, drama, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, da je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Jan. 31, 1957), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

"Zadnja večerja"

Optimisti med ameriškimi industrijskimi magnati pravijo, da ni ničesar narobe med ameriško mladino. "Mladina je bila in ostane mladina", je rekel pred nekaj dnevi eden teh optimistov, ko je govoril po radiu. "Amerika je vedno imela mladinska gibanja te ali one vrste, toda vsako gibanje je bilo v srcu zdravo".

Malo drugače je skoro istočasno rekel newyorški župan La Guardia, ko je govoril na sestanku Javne vzgojevalne zveze. Ta organizacija se je med drugim pečala tudi z vprašanjem — katerega je gornji optimist docela prezrl— kako likvidirati v Združenih državah armado 700,000 mladih zločincev, dečkov in deklic pod 21. letom starosti, in župan La Guardia je rekel:

"Goveja pečenka in pražen krompir sta najboljše sredstvo zoper zločinstvo med mladino. Kjer manjka pečenke in praženega krompirja, z drugimi besedami: kjer manjka kruha, tam je največ mladih zločincev . . . Drugo dobro sredstvo za zatiranje zločinstva so moderna in zdrava stanovanja. Ameriko bo stalo milijone, milijone in milijone dolarjev za gradnjo vzornih stanovanjskih hiš in te milijone danes zmore le federalna vlada . . . Izdatki bodo res ogromni, ampak izdatki zločinstva so še večji . . . Na delo, možje! Trebite slume, gradite hiše in pritiskajte za odpravo otroškega mezdnega dela!"

Pametne besede, ampak veliki optimisti med kapitalisti so proti temu, da bi federalna vlada gradila vzorne stanovanjske hiše, so proti zakonom za minimalno mezdo in skrajšanje delovnika ter za odpravo otroškega mezdnega dela.

Še nekaj drugega je. Edgar Hoover, načelnik federalnega detektivskega biroja, se pritožuje, da ameriško časopisje dela preveč reklame zločincem. Vsako zločinsko afero razbobna do skrajnih podrobnosti in mladina, ki to čita, vidi v zločincih nekakšne junake, katere je treba posnemati . . . Vsi "slavni ljudje" pridejo v časopise . . .

Edgar Hoover bi lahko prišel še na eno dejstvo. Mladina v velikomestnih slumih čita tudi o drugih "junakih"; to so visoki kapitani industrij in financ, ki se očitno norčujejo iz socialnih drugih zakonov, katerih ne marajo. Ti visoki zločinci odprto kršijo neljube jim postave in pozivajo druge k kršenju. Norčujejo se iz vlade in zakonodajnih zbornic, kadar jim stopajo na prste in opisujejo vsak zakonodajni sklep, ki je naperjen proti njim, za—neameriško, protiameriško in tujezemsko, boljševiško spako . . .

Mladina vse to čita in sklepa: Če ti visoki gospodje, ki nekaj vedo in nekaj imajo, tako pravijo in delajo, zakaj ne bi še mi rekli, da so vsi zakoni zoper tatvino, rop, goljufijo in ugrabljanja proti odkupnini—tudi neameriški, protiameriški, tujezemski in boljševiški? . . . Zakaj ne bi še mi pljuvali na zakone? Zakaj ne bi tudi mi bili junaki, ki se nikogar ne boje?! . . .

Mladina posnema stare . . . Mladina se uči . . . Mladina rada posnema nele Dillingerja in druge gangeške ter banditske kralje, marveč tudi Insulla, Sloana, Morgana, Du Ponte, Mellona in ostale kapitalistične kralje na vrhu ameriške družbe na visokih prestolih industrij in financ, ki se rogajo vladi in zakonom, kateri jim niso po volji . . .

Mladina se uči. Mladina vidi, kako visoki industrijski in finančni "junaki" napadajo Roosevelta in njegove nove dealerje, kako napadajo delavske voditelje in "strašno rdečo pošast", katera grozi ameriški ustavi. Mladina to vidi in—dopadejo se ji ti "junaki", ki tako junaško napadajo. To je vredno posnemanja . . .

Prav ima župan La Guardia. Dovolj kruha in pečenke, dovolj zdravih stanovanj, predvsem pa dovolj zdrave izobrazbe je najboljše sredstvo za odpravo zločinskega gibanja med mladino, ampak to bi stalo milijone, milijone in milijone dolarjev in samo vlada je v stanju dati te milijone.

Pred nekaj dnevi so v newyorški jetnišnici Sing Singu na električnem stolu usmrtili štiri mlade zločince. Pred eksekucijo so jim na državne stroške priredili "zadnjo večerjo". Teh zadnjih večerij je že bilo dosti v Ameriki. Če bi vlada dala tiste milijone za izobrazbo, za kruh in pečenko, za dobra stanovanja, bi bilo manj izdatkov za "zadnje večerje" in manj sramote z elektrokucijami . . .

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Razno iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — V soboto 6. feb. smo obiskali družino Theodorja Vucelicha v Shadyside v družbi Petra Kokotovicha in Božo Stojanovicha, ki je tudi prišel sem pred par dnevi. Vucelich je predsednik društva SNPJ v Bellairu, njegov brat pa je društveni tajnik. Obiskali bi tudi Pavlinicha, a je bilo prepozno. Morali smo hiteti, da smo Vucelicha dobili doma. Vsi ti možje so dobri debatorji o delavskih problemih. In to, o čemer se je razpravljalo in argumentiralo na dotičnem prijateljskem sestanku tisti večer, je bilo izredno zanimivo. Ne pomnim, da bi take diskuzije še kdaj prej slišal. Vsi štirje se udejstvujejo v delavskem gibanju. Take debate in diskuzije bi človek poslušal vso noč, ker se iz njih precej nauči.

Peter Kokotovich je govoril na prireditvi društva 333 SNPJ na Blainu prošlo soboto o predmetu: SNPJ in njeni principi v delavskem gibanju. Ta večer je društvo imelo tudi svojo maškeradno veselico.

Kokotovich bo nastopil v nedeljo 21. feb. ob 11. dopoldne na shodu v Društveni dvorani na Boydsvillu. Pred shodom se bo vršila seja kluba št. 11 JSZ in člani se opozarjajo, da se gotovo vsi udeležijo in da pridejo malo prej kot navadno, tako da se bo shod pričel točno ob 11. uri. Na shod se vabijo vsi somišljeniki iz vse okolice. Pripeljite svoje prijatelje, saj vstopnina je prosta. Kokotovich bo govoril angleški.

Isti govornik bo nastopil dne 27. feb. na Powhatan Pointu in to pot bo govoril v hrvatskem jeziku na prireditvi ondotnih srbskih društev. Kokotovich govori v lepem hrvatskem narečju, tako da ga lahko vsakdo razume. Ker je tam precej naših rojakov, se uljudno vabijo, da se udeležijo.

Pri društvu št. 13 SNPJ se je v nedeljo 7. feb. na seji precej razmotrivalo glede pravil. Izvolil se je odbor petih članov, ki bo pregledal pravila v nedeljo dopoldne pri tajniku Johnu Kocjančiču, nakar bo poročal na društveni seji o točkah, ki se naj amendirajo, društvo pa bo njihove sugestije sprejelo ali zavrglo. Vršile so se tudi volitve delegata; izvoljen je John Kocjančič, podpisani pa je namestnik. Na seji je bilo precej članov, med njimi več takih, ki jih malokdaj vidiš. Dobro bi bilo, da bi članstvo posečalo društvene seje, ker bi bilo bolj poučeno o društvenih sklepih.

Zadnje čase čitam razne dopise v Prosveti in večina teh se tiče Johna L. Lewisa, predsednika UMWA, ki je obenem voditelj industrijske unije. Ti dopisi so od sobratov rudarjev, ki pišejo kaj vse je Lewis s svojimi pomagači pred leti delal proti rudarjem. Gotovo je, da je večina res, kar pišejo. Ampak včasi so nas učili, da po dežju pride lepo vreme, kajti spremembe so se vedno dogajale. Tudi jaz sem pred leti pisal proti Lewisovim napakam, nikdar pa še ne proti UMWA. Leta 1929 sem hodil okrog za Proletarca. Bilo je v Syganu v dvorani društva št. 6 SNPJ. Nekega večera sem se tam sešel z organizatorjem Josephom Angelom, ki je menda mnogim rudarjem znan. Prerekala sva se in argumentirala o Lewisu, jaz proti in on za. Rekel je, ako bova živela, da bova dočakala, ko bodo delavci Lewisu tako naklonjeni, da ga bodo v paradi na rokah nosili. In ko danes opazujem razvoj in sledim gibanju unij, ki so pridružene njegovemu industrijskemu odboru, posebno nove unije, je to sedaj resnica. Danes je to dejstvo, četudi sem bil leta 1929 jezen, ko je dotični podal omenjeno izjavo.

Dejstvo je, da je takrat Lewis UMWA spravil čisto z zemljevida. To je bilo takrat, danes je slika povsem drugačna, in to moramo upoštevati! Danes je on spet največja sila. In kar se tiče industrijske unije, raste kakor gobe po dežju pod njegovim odborom. To moramo priznati vsi, ki smo iskreni in ki smo ga prej preklinjali. Pa poglejmo komuniste danes! Pred par meseci nismo drugega slišali kakor o Lewisovi mašini, danes pa je on na prvi strani v njihovih listih. Pravijo, da včasi ta ali oni spregledi, da je delal napake in jih hoče popraviti. Morda je tudi Lewis to spregledel. Pri njegovem sedanjem delu mu mora dati delavstvo priznanje kar se tiče industrijskega unionizma.

Koneno: Saj so nas najboljši unijski voditelji leta in leta učili, da se moramo organizirati, vztrajati in paziti, da bo organizacija takšna, kakršno hočemo sami. Ko je unija dejstvo, je dolžnost delavcev, da jo vodijo naprej, kajti delavci sami so unija. Unija brez delavcev je mrtva. Delavci sami morajo izvajati njena načela. Če vzamemo okoliške unijske lokale, vidimo precej razlike med enim in drugim lokalom. Kjer članstvo kooperira v pravem unijskem smislu, tam so uspehi in člani imajo boljše ugodnosti. Kjer pa svoje unijske dolžnosti in pravice zanemarjajo, jih delodajalci derejo in izrabljajo po mili volji. Toda tega ni kriv noben Lewis, pač pa članstvo dotičnega lokala samo, ker zanemarja seje in se ne udejstvuje v svojem unijskem gibanju.

Joseph Snoy, 13.

Velika povodenj

Johnston City, Ill. — Kar se dela tiče, gre še precej dobro naprej. Rovi, ki so odprti, obratujejo s polno paro. Je pa več rovov zaprtih vsled silne poplave v tej okolici. Delavci se ne morejo voziti na delo, ker so ceste pod vodo, nekatere rove pa je voda zalila. Take povodnji ljudje še ne pomnijo.

To veliko jezero poplave se prične kakih 30 milj od tukaj. To je v Harrisburgu. Tam je vse pod vodo, ki pa ni prišla v sredino mesta. Zalite so vse nižine vse do New Orleansa. Moje mnenje je, da je vzrok poplave izsekavanje gozdov, tako da so velike planjave ostale gole. To povzroča, da se deževje naglo steka v struge, ker ni drevja, da bi obdržalo padavino na sebi, tako da bi se polagoma stekala naprej, medtem pa jo bi mnogo izginilo v zemljo. Napravili so tudi mnogo kanalov, kar pomaga vodi hitrejši odtok v glavne struge, vsled tega pa prestopijo svoje bregove in poplavijo nižine.

Tukaj je mnogo beguncev, ki jih je povodenj pregnala iz svojih stanovanj. Te reveže so tukaj porazdelili po praznih hišah in cerkvah, da so vsaj na gorkem in da imajo hrano ter zdravniško oskrbo. Žene in otroci so skupaj, možje in fantje pa skupaj. Oskrbujejo jih dobrodelne družbe in Rdeči križ ter dobri domačini. Kakor navadno, je tudi v tej katastrofi revno ljudstvo najbolj prizadeto. Kajti bogati so se naselili v hotelih in pri sorodnikih. Prej je med revnimi vladala velika revščina, sedaj je pa še večja, kajti mnogo revnih ljudi je izgubilo vse osebno imetje in pritikline. Kar se tiče Slovencev, mi ni znano, če so tudi prizadeti, kajti tu na jugu jih ni mnogo. Gotovo pa je, da so bili tudi nekateri rojaki prizadeti.

Poplavna katastrofa, ki je letos zadela vse kraje ob rekah Ohio in Mississippi, je nepopisna. Bila je tako obsežna, da ne bi človek verjel. Voda je stala tako visoko v stanovanjih in na cestah, da je bil vsak promet ustavljen. Upam in prepričan sem, da bodo dobri ljudje vsak po svoji moči pomagali poplavljencem, kajti strah in nujna potreba jim kar iz oči gledata, ne da bi o tem pripovedovali. Dne 8. feb. je voda začela upadati, toda prizadeti ljudje ali begunci se ne morejo vrniti v svoje domove, ker je vse razrito, raztrgano in uničeno. Vzelo bo precej časa, predno se bo stvar uredila, da bodo ljudje spet lahko stanovali v svojih hišah.

Anton Stare.

"Zora puca, bit će dana"

Sharon, Pa. — Lemontski pater Bernard, clevelandski Jager, lorainski Slaje in drugi včasih zagrozijo svojim grešnim ovčicam in tudi rdečim svobodomiselnim in socialističnim urednikom s peklom in hudičem. Napram zadnjim nimajo korajže, da bi kar naravnost grozili, temveč grozijo le po ovinkih, med vrsticami.

Omenjeni gospodje namreč trdijo, da se jim "gabi," kadar čitajo napredne časopise. Oh, kako bi se jim gabilo, lasje bi jim stali pokonci, če jih imajo, ko bodo vsi farani prenehali dajati v farovško nikdar polno malho. Kadar se bo to zgodilo, da ti verni gospodje ne bodo več dobili od delavcev tistih kovancev, na katerih se čita 'in God we trust', takrat si bodo tudi ti možakarji poiskali kakšno koristno delo.

Ti ubogi trpin pa le moli in delaj, kadar ti prične presti pajek v želodcu in moli, ako se tebe noče usmiliti, naj bi se vsaj tvoje dece, ki je nedolžna v vseh ozirih. Toda zaman pričakuješ, da bi ti pomagal. Ti, ki si pomagal za njegov tempelj, dajal lepe dolarje za njegovo olepšavo, podpiral tiste, ki se imenujejo "božje namestnike", si v takem slučaju lepo na cesti in nihče se za te ne zmeni. Obrneš se lahko na varuhe, za katere si prej daroval, da so si odštevali svoje plače in se redili ob tvojem zaslužku, brez vsakih potnih srag na čelu. Da, vrgli te bodo iz župnišča z besedo, da se tam ne dobi ništa, kadar si v sili. Ako se ne umakneš njihovim osornim besedam, bodo poklicali policijo na pomoč. Res žalostno, toda resnično.

Ni moj namen nikogar napadati, ampak, dokler bodo slovenski duhovni napadali in blatili SNPJ in njene člane, tako dolgo tudi mi ne bomo molčali! Rev. M. Jager pravi, da ponižno moli in delaj, in kdor želi imeti pravo, močno vero, mora moliti in delati. Latinski izrek "ora ět labora!" Torej moli, bodi po pasje pokoren cerkvi, boj se Boga, tiho bodi, ne dvomi o stvareh, katere te uči cerkev. Ne misli, zakaj blagor ubogim na duhu, ker njih je nebeško kraljestvo. Delaj kakor črna živina, tlačani, garaj, prenašaj vdan v voljo božjo vse krivice, ki ti jih dela tlačitelj graščak, prošt, fajmošter ali kaplan. Nikar ne odrekaj svoje pokorščine ljudem, katerim tlačaniš, zakaj vsa oblast prihaja od Boga, tudi tista, ki žali tvoj človeški čut, ki onečašča tvojo hčer, ki pokončava tvoja polja, ki tepta tvoje naravne pravice in ki te pošilja na bratomorna pokolja.

Kri je tekla v potokih, ker je človek molil in delal. Na milijone rok je delalo in na milijone usten molilo za lastne pijavke in krvosese, za lopove, ki so s pomočjo laži, ropov in umorov prišli na prestole.

Delavstvo danes misli in dela! Zora puca, bit će dana!

Jack Yert, 262.

Willardske novice

Willard, Wis.—Pozimi se navadno na farmah dolgočasimo in dobro bi bilo, če bi Prosveta izhajala trikrat na dan! To bi nam pomagalo v zimskem času preganjati dolgočasje. Človek pa se naveliča tudi čitanja, pa lepo zadremlje pri gorki peči. Večkrat pa tudi premišljuje, kaj vse se sedaj godi po svetu. Na Španskem divja grozna civilna vojna, na Kitajskem imajo svoje homatije, v Ameriki pa se bije odločilen boj med delom in kapitalom, v katerem zmagujejo trpini. Želim in upam, da bi zmagali na vsej črti! Izgleda tudi, da bo predsednik Roosevelt priskočil na pomoč trpinu-delavcu. Pričel je s čiščenjem 70-letnikov, ki so oblastno rukali razne zakone in mu nagajali v njegovih prizadevanjih, da pride do zmage za delovni sloj.

Sedaj je čas volitve delegatov za enajsto konvencijo SNPJ. Med nami širom Amerike je vse na nogah. Pazimo, da bomo izvolili stare pionirske korenine, ki razumejo jednotina pravila in njena delavska načela, kajti taki pionirji in graditelji jednote bodo delovali za koristi članstva in jednote. Apeliram na delegate, da se zanimajo za točko o bratstvu prijednoti. Čital sem že, da je bratstvo na papirju. Toda trdno se bi morali držati bratstva pri društvih, kar bo vselej veliko v korist jednoti in društvom oziroma članstvu. Pri naših društvih in jednoti moramo biti vsi za enega in eden za vse!

Zadnjič sem čital v Prosveti, da je društvo 198 SNPJ poslalo v pomoč španskim boriteljem vsoto $14. Glasiti bi se moralo, da je Tom Požega nabral pri rojakih izven društva 14 dolarjev, zraven pa še imena posebej. — Zaeno naj omenim, da se mi v Prosveti med drugim zelo dopade "pasja logika", zato naj se nadaljuje!

Thomas Požega, 138.

Poročilo in zahvala

West Allis, Wis. — Klub št. 180 JSZ se iskreno zahvaljuje vsem, ki so se udeležili naše zabave in vsem, ki so na kakršenkoli način pomagali in se niso mogli udeležiti, kajti oboji so nam pomagali do tako lepega uspeha. Kraljeva dvorana je bila natlačena. Pripravljalni odbor se je trudil, da ustreže vsem in upam, da ni bil v tem oziru nihče prezrt. Dalje se zahvaljujemo tako lepemu številu članic društva "Venera" št. 192 SNPJ in društvu "Jolly Allis" št. 686 SNPJ, ki so bili navzoči. Prišlo je tudi lepo število angleških sodrugov. Zapomnili smo si vse, ki z nami simpatizirajo, ker se zavedajo in pomagajo delavski stvari in delavski organizaciji. O priliki vam vrnemo.

Mary Musich, tajnica.

Ali ste naročeni na dnevnik 'Prosveto'? Podpirajte svoj list!

Slika kaže eksplozije fašističnih bomb v Madridu. —Pokmal Pictures

Pasja logika

Kako rogovili satan

Vest iz Bruslja se glasi, da je španski katoliški pisatelj Jose Maria de Semprun y Guerra sestavil listo 30 katoliških duhovnov, ki so jih fašisti postrelili med Baski — in to še niso vsi.

Pater Hugo, pozor! Satan ni na delu samo med komunisti — osvojil si je tudi fašiste in vse one, ki molijo za Francovo zmago na Španskem!

* * *

Premila kazen

V starokrajskem listu čitamo, da je sokolski delavec Janko Prelovec v Sušaku izvršil samomor, vsled česar mu je bil odrečen cerkven pogreb in pokopali so ga civilno. Kljub temu je neki član Sokola izmolil zanj očenaš ob odprti gomili, toda na ovadbo župnika je bil ta član kaznovan s plačilom 200 dinarjev.

Če bi bila kakšna pravica v Sušaku, bi bil dotični molilec obsojen na deset let zapora!

* * *

Jure ni fašist

Stric Jure se zaklinja, da ni fašist. Jezi ga, ker prijatelji in zagovorniki španskega fašizma dobivajo fašistično znamko na prsi. Well, kdor noče dišati po volkovih, naj ne tuli z volkovi.

Jure ni fašist. Jure ni nič. Jure je samo Jure, ki pase pure . . .

* * *

Vsi vragi na Španskem in — —

Revček Slovenček: Danes ni v peklu nobenega vraga več, ker so sigurno vsi na Španskem . . .

Revček Slovenček (v isti sapi): Med ameriškimi Slovenci imata satan (mister satan je prvi!) in Bog vsak svoj tabor . . .

(Kadar je satan na Španskem, ga ni v peklu —lahko pa je istočasno v Španiji in Ameriki!)

Pripomba: Ko je Satan to izvedel, se je gotovo naročil na Revčka Slovenčka in obljubil, da dobi Revčku še dosti drugih naročnikov, zakar gotovo prejmo prvo nagrado . . .

* * *

Napad in podnapad!

Prosveta je ob koncu leta konstatirala, da jo je A. S. 96 krat napadel v preteklem letu.

Stric Jure: Čemu to natančno štetje? Hudo se morajo (pri Prosveti) bati teh klerikalnih napadov!

Isti stric Jure: Da se jih ne bojijo, o tem sem celo jaz prepričan.

Pasja logika: Bojimo se in ne bojimo se! Ta modra Juretova ugotovitev se odšteje. To ni napad. To je le podnapad—nekaj sem in nekaj tja, nekaj gor v zrak in nekaj dol v mišjo luknjo.

* * *

Ali nima stric June očal?

Stric Jure: Čemu jamrajo pri Prosveti glede napadov?

Vaški tepec: Kdo je pa kaj jamral? Kje so vam očala, striček? Ali je konstatacija pri vas že jamranje?

Stric Jure: Ali ti ne pride na misel, da gre za odbijanje napadov?

Vaški tepec: Ali so navadne vesti, ponatisnjene ali prevedene, pri vas napad, ki zasluži kolonsko odbijanje? . . .

* * *

Še nekaj iz Hugonovega razodetja

Ko je veliki črni magik Hugo oni dan iztresel satana iz svojega širokega rokava, je tudi razodel, kako satan operira. Kdaj in kako mu je Herr satan zaupal to skrivnost, tega Hugo ni razodel. Hugo je odkril, da je satan dober računar—bolji ko on, Hugo. In kako je satan računal? Ko je satan obiskal Evropo, da poseje po njej ateistični komunizem in kup revolucij, je našel, da bo imel—lahko delo. Zakaj? Zato, ker je že polovica Evrope odpadla od krščanstva in od druge polovice je spet bila polovica takih, katerim je vera samo obleka, in od ostale četrtine je spet polovica takih, ki se nočejo tepsti za sveto vero!

Mislimo si tužno sliko evropskega krščanstva pred prihodom satana. Sedem desetin vseh evropskih kristjanov je propadlo in odpadlo nekam! To nam je razodel sam Hugo, prosimo. Kako je propadlo in odpadlo? Tega nam pa Hugo ne razodene. Ali jih je satan kdaj prej pohrustal? Nemogoče—saj nam je Hugo razodel, da je šele prišel z namenom, da vseje komunizem in komunistične revolucije in našel je, da bo imel lahko delo! Našel je že skvarjeno!

Nerešena uganka: Kdo je satanu tako imenitno pripravil polje? Mar ima satan pomagača, ki še nima imena? Druga uganka: Kdo je boljši računar, satan, ali pater Hugo—ali sta oba zanič? — — —

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 15. februarja 1917.)

Domače vesti. V Summitu, Ill., so našli na ulici napol zmrznjenega rojaka Andreja Kavčiča. Uhlji in devet prstov mu je zmrznilo. Bil je član SNPJ.

Delavske vesti. V Smithonu, Pa., so zastavkali rudarji.

Svetovna vojna. Wilson je zavrgel vse razgovore z Nemčijo in nemška vlada je naznanila, da "zdaj šele se začne pravo potapljanje."

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Smrtna nesreča strojevodje Černeta

Osebni vlak na progi Jesenice—Kranjska gora vozi že več let strojevodja Janez Černe z Jesenic, star okrog 39 let. Dobro pozna vso progo, ki jo je prevozil že stokrat in stokrat, a vendar je neprevidnost zahtevala te dni njegovo smrt.

Stroj je Černetu že nekaj časa nagajal, vendar ni mogel odkriti napake. Ko je 27. januarja zvečer okrog pol 6. odpeljal vlak iz Kranjske gore proti Jesenicam, se je zazdelo strojevodji, da lokomotiva spet nekaj nagaja. Sklonil se je iz lokomotive ven, da bi pogledal pod kolesa, tedaj pa je vlak pridrvel do mosta pri Gozdu-Martuljku, in ograja mostu je udarila v Černeta, mu razbila glavo in potegnila na progo. Kurjač se je ravno tedaj nagibal na drugi strani in gledal na progo, in tako je šele nekaj hipov opazil, da Černeta ni več na stroju. Zaslutil je nesrečo, ustavil naglo vlak in stekel po progi. Pri mostu je našel strojevodjo mrtvega na progi z razbito glavo. Obvestil je iz čuvajnice jeseniško postajo, od koder so poslali drugo lokomotivo po vlak.

Černetovo truplo so prepeljali v Kranjsko goro v mrtvašnico, a so ga od tam prepeljali na Jesenice, kjer so ga pokopali. Zapustil je vdovo in troje majhnih otrok.

Smrtna nesreča v mariborski tovarni

V tovarni "Splošne stavbene družbe" se je smrtno ponesrečil preddelavec, 50 letni Ivan Tikvič, ki je bil uslužben že od začetka tovarne v oddelku za zvijanje pločevine.

Dne 28. januarja dopoldne se je po neprevidnosti s hrbtom dotaknil osi stroja. Os se suče s silno naglico in je zgrabila Tikviča ter ga vsega zmrcvarila. Delavci so takoj ustavili stroj, toda Tikvič je imel zlomljeno hrbtenico in hude notranje poškodbe, ki jim je kmalu nato podlegel.

Zapušča ženo in otroka, doma je bil na Teznu, v mariborskem predmestju.

Samomor mlade uradnice. — V Ljubljani so 27. januarja zjutraj našli v njenem stanovanju mrtvo mlado uradnico Bogi Pretnarjevo, hčer gimnazijskega profesorja dr. Janka Pretnarja. Pretnarjeva je bila javnosti znana zlasti kot navdušena sportnica, ki je veljala več let za prvakinjo v plavalnih skokih. Bila je uradnica Pokojninskega zavoda. Našli so jo mrtvo v sobi, kjer je odprla gorilni plin in se zadušila. Baje je šla v smrt zaradi nesrečne ljubezni.

Uboj med cigani. — V prekmurskih Črensovcih imajo cigani svojo naselbino. Te dni so se cigani zaradi neznanega vzroka stepli in v tepežu je obležal mlad cigan Adam mrtev na tleh. Dobil je vbod v vrat, prerezal mu je žilo odvodnico in fant je izkrvavel. Oblasti so uvedle preiskavo.

Požar v celjski cinkarni. — V skladišču cinkovega prahu v celjski Cinkarni je na lepem nastal požar dne 28. januarja popoldne. Požar je grozil uničiti vse poslopje do tal, a napor delavcev in gasilcev je poslopje vendarle rešil. Škoda pa je znatna, a je gotovo krita z zavarovalnino. Domnevajo, da je požar nastal zaradi neprevidnosti kakega delavca, lahko pa tudi, da se je svinčev prah zanetil sam.

Še živi vdova po pokojnem slovenskem skladatelju Antonu Foersterju. Te dni je dočakala 90 let svojega življenja. Petronila Foersterjeva je po rodu Čehinja, kakor njen pokojni mož. Foerster je bil za organista v Senju v Dalmaciji, od tam je prišel v Ljubljano in takoj aktivno in plodonosno posegel v delo slovenske glasbe. Bil je izboren pevski učitelj, dvignil nivo posvetne in cerkvene glasbe, bil sprva kot novotar odklanjan s strani cerkvene gospode, ki je bila vajena slišati poskočnih in preprostih melodij s korov, napisal mnogo zborov in solospevov, in napisal tudi prvo slovensko dobro opero, "Gorenjskega slavčka". Pokoj je užival v Novem mestu pri sinu sodniku, v Novem mestu je Foerster tudi umrl leta 1926. Njegova vdova Petronila živi zdaj v Ljubljani pri upokojenem sinu sodniku in je krepka dočakala 90 letnico svojega življenja. Prejela je za ta svoj jubilej čestitke z mnogih strani in ob njenem jubileju se spet spomnimo trdega in plodnega dela njenega pokojnega moža, ki tvori posebno poglavje v zgodovini slovenske glasbe.

Samomor pod vlakom

V soboto 23. t. m. se je v Laškem pri Celju vrgla pod jutranji vlak 24 letna maserka laškega zdravilišča, Marija Pelčeva. Zjutraj je v grmovju blizu postaje pričakala vlaka, se sezula in legla tik pred lokomotivo na progo. Kolesa so jo razmesarila, obležala je mrtva na progi.

Zakaj je šla v smrt, ni znano. Morda je obupala nad življenjem zaradi tega, ker je čakala, da bi bila definitivno nastavljena, pa tega še zdaj ni pričakala.

Tako je že drugič doletel Pelčevo družino tak udarec. Pred nekaj leti se je namreč Marijina sestra Fini, uradnica v Ljubljani, vrgla s četrtega nadstropja na stopnišče in obležala mrtva.

DROBNE NOVICE

V Monakovem v Nemčiji se je smrtno ponesrečil posestnik Petschauer iz Šalke vasi na Kočevskem. Šel je kakor vsako zimo krošnjarit v Nemčijo. S tem si kočevski nemški mali posestniki pomagajo, da se lažje preživljajo z družino. Bil je v Nemčiji že pred božičem, za novo leto je prišel domov in že prinesel nekaj zaslužka s seboj, a kmalu po novem letu je spet odšel. Ko pa je v Monakovem stopil iz vlaka in šel v mesto, je na nekem križišču zašel po kolesa in je poškodbam podlegel.

V dimu se je zadušil.—Tako je, če si preveč židane volje v nedeljah. V Novi vasi pri Radovljici je prišel iz gostilne v nedeljo domov v svojo sobo 67 letni preužitkar Andrej Mušan (Vrtnikar), pa je doma zakuril v gašperčku in zadremal. Toda ogenj iz gašperčka je zažgal tudi drva in suhljad okrog peči, nato se je vnel še pod, od židane volje utrujeni Mušan pa je spal. Ogenj sicer ni mogel uničiti vse hiše, ker so bila okna in vrata tesno zaprta in je ognju primanjkovalo zraka. Toda dim je zadušil Mušana, ki so ga zjutraj našli sedečega na kovčegu. Najbrže se je nazadnje zbudil, a ni imel več toliko moči, da bi bil šel odpret okno in klicat na pomoč.

Če ni to špas!—Pred štirinajstimi dnevi, v nedeljo dopoldne je imela ljubljanska organizacija vladne stranke (klerikalci) svoj shod na katerega so bobnali že teden dni z listi in letaki. Napovedali so, da bo med drugimi govoril tudi notranji minister dr. Korošec, podpredsednik vladne stranke, ki se imenuje Jugoslovanska radikalna zajednica, in v kateri so zastopani nekateri radikali, muslimani in slovenski klerikalci. Shod je vodil ljubljanski župan, ko pa je sredi shoda prispel dr. Korošec, je vodstvo shoda prevzel on. Seveda je klerikalna množica sprejela dr. Korošca z živahnim vzklikanjem. Govorniki so govorili o tem, kaj je sedanji režim že storil dobrega in kaj še namerava storiti (posebno teh napovedi je bilo precej), notranji minister dr. Korošec pa je govoril tudi o sporazumu s Hrvati, o čemer pa je vedel povedati le to, da je sporazumevanje kakor otrok, ki je treba previdno ravnati z njim. Več notranji minister in podpredsednik vladne stranke ni vedel povedati. Na koncu pa je shod z velikimi ovacijami sprejel rezolucijo, v kateri zborovalci med drugim zahtevajo enakopravnost Slovencev, avtonomijo in še nekaj manjših, nedolžnih zahtev. Naslednji dan smo brali v klerikalnem tisku obširna poročila o "triumfalnem" zborovanju in o "glasnih dokazih navdušenja" za slovenskega "voditelja" dr. Korošca. Obenem so zapisali, da je bila rezolucija sprejeta. Objavili je niso. Čakali smo, da beremo, kakšno rezolucijo so sprejeli klerikalci na shodu, ki ga je vodil in na njem govoril sam notranji minister dr. Korošec, toda do danes rezolucija ni bila objavljena. Zakaj ne? Sedaj smo izvedeli: rezolucija je bila zaplenjena, njena objava je bila prepovedana! Če to ni špas! Shod vodi notranji minister, z veseljem sprejema ovacije zborovalcev, ki sprejmejo z vzklikanjem rezolucijo, toda objaviti se rezolucija ne sme. Menda je odveč pripomniti, da spada v resor notranjega ministra dr. Korošca, kaj se sme in kaj se ne sme objaviti! Zaradi tega je treba pač misliti, da je bila rezolucija namenjena le za navdušenje zborovalcev, potem pa so jo morali spet spraviti v žep. Iz tega se da sklepati, koliko je iskrenosti v zahtevi po avtonomiji in enakopravnosti, vsaj s strani klerikalnih "slovenskih voditeljev". — Stvar spominja na dogodek, ki smo ga že zabeležili: v Kranju sta sklicala shod poslanec dr. Šemrov in znani klerikalni podeželski voditelj, bivši poslanec, predsednik klerikalne Županske zveze Brodar. Na shodu bi govorila o kmečki zaščiti, kakor jo določa od sedanje vlade izdani zakon. Toda shod je bil — prepovedan! Dejstvo je namreč, da je zakon o kmečki zaščiti, kakor ga je sprejela sedanja vlada, eden najhujših udarcev za kmete. To čuti tudi klerikalno podeželje. Na tem shodu bi gotovo kritizirali ta zakon, ki ne ščiti, ampak upropašča kmeta, zato ga je oblast rajši prepovedala. Ni dvoma, da je dobila oblast navodila glede teh shodov iz Beograda, iz notranjega ministrstva!

"Prosil sem te, da bi mi posodil dve sto dolarjev, ti si mi jih dal pa samo sto!"

"To se pravi, da sva vsak za sto dolarjev na izgubi."

Wall Street hoče ustaviti preiskavo

Lobisti na delu v Washingtonu

Washington, D. C. — (FP) — Lobisti Wall streeta v Washingtonu so napeli vse sile, da ustavijo senatno preiskavo financiranja železnic in špionaže med delavci v industrijah ter kršenja civilnih svobodščin. Odseku, ki preiskuje financiranje železnic, načeluje senator Wheeler iz Montane, drugemu, ki preiskuje špionažo, pa senator La Follette iz Wisconsina.

Senat je v svojem zadnjem zasedanju določil $100,000 za preiskavo financiranja železnic, La Follettovemu odseku pa samo $15,000. Lobisti Wall streeta zdaj pritiskajo na senatorje, naj ne dovolijo nadaljnjih vsot za financiranje preiskave.

Kljub pomanjkanju sredstev je La Follettov odsek odkril evidenco, kako industrijske korporacije, zlasti jeklarske in avtomobilske, brezobzirno zatirajo unijsko agitacijo med delavci v svojih tovarnah. Na svoji plačilni listi imajo krdelo špionov, ki ovadijo vsakega delavca, ki vstopi v unijo. Temu sledijo odslovitve in terroriziranje delavcev. Špione pošiljajo korporacijam stavkolomske agenture, Pinkertonova in druge. Predsednik Pinkertonove agenture je sam, ko je bil zaslišan pred člani federalnega delavskega razsodišča, priznal, da on in drugi direktorji vlečejo visoke plače.

Nasprotniki preiskave, ki jo vodita senatna odseka, pa so zdaj naleteli na veliko opozicijo pri organiziranem delavstvu. Železniške bratovščine zahtevajo nadaljevanje preiskave wallstreetskega financiranja železnic, Ameriška delavska federacija pa je pozvala senat, naj dovoli nadaljnjo vsoto $200,000 La Follettovemu odseku za financiranje preiskave špionaže v industrijah in kršenja civilnih svobodščin ameriških državljanov, katere jim garantira federalna ustava. Lewisov odbor za industrijsko organizacijo, ki je v konfliktu z Ameriško delavsko federacijo, tudi urgira nadaljevanje preiskave.

Ta borba proti in v prilog preiskavi bo prinesla odločitev, kdo ima več vpliva pri Rooseveltovi administraciji — organizirano delavstvo ali wallstreetski magnatje.

Prva sedeča stavka v Chicagu

Chicago, 13. febr. — Prva sedeča stavka v Chicagu, ki je vzbudila splošno pozornost, je prišla nenadoma v tovarni Wahl-Eversharp Pen Co. V stavki, ki se je pričela včeraj popoldne, je zavojevanih 75 mladih deklet in žensk in 50 delavcev. Izbruhnila je, ko je kompanija odbila zahtevo glede zvišanja plače 25 odstotkov. Chicago je imelo prvo sedečo stavko, ki pa ni bila industrijska, pred nekaj tedni, ko je 27 pisarniških delavcev in sedem delavk okupiralo glavni urad WPA v poslopju Merchandise Mart kot protest proti odslovitvam. Ta stavka je bila končana, ko so delavci dobili zagotovilo, da bo WPA prenehala z odpuščanjem delavcev. Epidemija sedečih stavk se, kakor vse kaže, razširja. Tri take stavke so zdaj v teku v papirnicah Joliet Wallpaper Mill Co. v Jolietu, Ill.

—Federated Pictures.

Tiskarji in časopisni delavci piketirajo pred uradom lista "Daily Journal", Flushing, L. I., po izbruhu stavke.

Zakonodajni program delavske lige

Lewisova skupina organizira lobistični aparat po državah

Washington. — Delavska nadstrankarska liga, ki je v prošli predsedniški kampanji stopila prvič na plan in pognala organizirano delavstvo v demokratski tabor, je zdaj stopila v "drugo fazo" svojih aktivnosti. Ta faza bo delovanje za izboljšanje delavske zakonodaje tudi po državah.

Vsem predsednikom državnih delavskih nadstrankarskih lig je poslala legislativni program, ki vsebuje osnutke osmih delavskih zakonov. Program je sledeči:

1) Državni delavski zakoni, ki sličijo zveznemu delavskemu zakonu.

2) Državni antiinjunkcijski zakoni, ki naj bodo bazirani na Norris-La Guardijevem zakonu.

3) Zakon proti evikciji delavcev, ki so brizadeti po stavkah.

4) Zakon, ki prepoveduje občinam in mestom izdajanje zakonov proti shodom, sejam, paradam in distribuciji literature ali letakov.

5) Zakon, ki bi omejeval število deputišerifov v vsakem okraju in določal njih plačo iz vladnih skladov.

6) Zakon, po katerem bi se morali vsi kontraktorji, ki delajo za vlado, pogajati z delavstvom za kolektivno pogodbo.

7) Licenziranje vseh oseb, ki so v privatni policijski ali čuvajski (skebski) službi in vseh privatnih detektivov ter odklonitev licenze bivšim stavkolomcem.

8) Zakon, po katerem bi morali biti delavci plačani vsaj dvakrat na mesec.

George Berry, načelnik lige, urgira vse državne predsednike, naj poskrbe, da bodo ti zakoni sprejeti v državnih postavodajah. Svetuje jim, naj stopijo v stik z voditelji državnih delavskih federacij za skupno delovanje pred državnimi legislaturami. V svoj krog naj pritegnejo tudi druge organizacije, ki so naklonjene organiziranemu delavstvu.

V svrho bolj efektivnega delovanja je liga organizirala statistični in raziskovalni department, ki bo zbiral podatke in sodeloval z državnimi organizacijami. To delo bo vodil E. L. Oliver, ki je bil prej uslužben kot statistik pri bratovščini železniških klerkov.

Zmaga španskih brambovcev v Madridu

(Nadaljevanje s 1. strani.)

trole, ki so bili prijeti po fašistični okupaciji Malage, toda štirje so bili obsojeni v dosmrtno ječo, eden pa je dobil šest let zapora, ko se je neki duhoven zavzel zanj in izpovedal, da je obtoženec rešil življenje nekaterim prebivalcem in da je storil vse, kar je mogel, da bi rešil druge. Vsi so prišli pred vojno sodišče na obtožbo, da so oni odgovorni za številne eksekucije upornikov, ki so bile izvršene v dobi levičarskega režima v Malagi.

Medtem, ko fašisti nadaljujejo s "čiščenjem" v Malagi, uporniške čete prodirajo proti vzhodu ob obrežju Sredozemskega morja. Governer Alonso Moron je zdaj odredil evakuacijo civilnih prebivalcev v Almeriji, kamor se je zateklo veliko število begunov po fašistični okupaciji Malage. Fašistične čete zdaj prodirajo proti Almeriji in je nevarnost, da bodo zasedle to mesto. Vsi bojevanja zmožni možje so bili poslani na fronto ob Motrilu, kjer se bodo združili z vladnimi četami in skušali ustaviti prodiranje uporniške armade.

Cenzorji v Angliji na delu glede kralja

London, 13. febr. — Vsa naklada tednika "Cavalcade" je bila konfiscirana zaradi članka, ki se je nanašal na zdravstveno stanje kralja Jurija VI. V članku je bilo rečeno, da je kralj epileptik, podvržen napadom božjasti, kar pa cenzorji in visoki vladni krogi zanikajo.

Izvoz municije v januarju

Washington. — Nizozemska in njena kolonija Nizozemska Indija sta bili v januarju najboljši odjemalki ameriške municijske industrije. Prva jo je kupila za $1,058,356, druga pa za $550,723. Vsa eksportna trgovina municije v januarju je znašala $3,276,007.

Neroden junak

Učitelj je pravil otrokom o rimskem junaku, ki je vsako jutro trikrat preplaval Tibero. Učenec Lisjak se smeje.

"Zakaj se smeješ, Lisjak? Ali morda dvomiš, da to dober plavač zmore?" — "To ne, gospod učitelj," pravi učenec, "smejem se tistemu Rimljanu, da ni preplaval reke, če je že plaval, štirikrat, da bi prišel spet na breg, kjer je imel obleko."

•

Priznanje

Rezika je prvič služila v Ljubljani in je izpolnila prijavo:

Ime Terezija.

Priimek: Slana.

Poklic: Kuharica.

Dan, mesec, leto rojstva: 21. avg. 1899.

Vojaško razmerje: Da.

Ali ste naročeni na dnevnik 'Prosveto'? Podpirajte svoj list!

ZANIMIVOSTI

Pri prometnih nesrečah je 50 odstotkov žrtev med pešci. Prav tako so tudi dognali, da povzroče nad polovico prometnih nesreč pešci.

V Angliji prodajajo in uporabljajo nič manj kako 916 raznih sredstev za plešavost.

Na Štefanovem otoku blizu novozelandske obale so odkrili čudno vrsto plazilcev s tremi očmi. Podobni so kuščarjem in so pol metra dolgi.

V Pekingu je povprečna zimska temperatura 4 stopinje C pod ničlo, poletna pa 85 stopinj C toplote.

Najvišja gora v Južni Ameriki ni Chimborasso, ampak Ulinar, ki je visok 6660 metrov. Chimborasso je 6247 metrov.

Eno najbogatejših mest v Mehiki je bilo nekoč mesto Cholula, ki jo je imenoval osvojevalec Cortez Churultecal. Imelo je 400 templjev in okoli 40,000 poslopij.

V kubičnem centimetru vrtne prsti je po ugotovitvi učenjakov dvakrat toliko živih organizmov, kakor je na vsej zemlji ljudi.

Izraz "medeni tedni" so pripoznali Germani. Tam sta namreč pila poročenca prvi mesec svojega zakona skoraj samo medico in po njej se je tudi mesec imenoval.

Da bi se v Madridu iznebili nadležnih beračev, so začeli na policiji uporabljati nenavadno sredstvo: vsakega aretirajo, kdorkoli da beraču kakšno miloščino, in ga izpuste šele tedaj, ko plača precej občutno globo.

Misli

Mož je glava družine, žena pa vrat. Zato se mora glava obračati, kakor hoče vrat.

Ženska brez okusne obleke je kakor ptica brez perja.

Neumno je zahtevati, da se ženska ne lepotiči. Ženska brez lepote — svoje ali vsaj za možev denar drago kupljene — sploh ni ženska. Lepota je ženski poklic, namen, pamet in moč.

Prvi nakit ženske je bilo figovo pero. Blagor Adamu! Iz figovega peresa so se razvile mode in noše, ki požirajo dandanes zakonskim možem tisočake in stotisočake, časih celo značaj in čast.

Dobra žena pove časih s svojim molkom več kakor slaba z neskončnim regljanjem.

Čebeli se izpremeni vse v med, kači pa vse v strup. Podobno je pri ljubečih in hudobnih ženskah.

—Federated Pictures.

Od leve proti desni: John L. Lewis, Frances Perkins, delavska tajnica, michiganski governer Frank Murphy in J. F. Dewey, federalni posredovalec.

—Federated Pictures.

Ruski delavci kažejo svojo izurjenost v moskovskem parku.

Martin Andersen Nexö

PROKLETSTVO

ROMAN

Prevedel *Mirko Javornik*

In kako bedno se je vedel! Najprej se je vil kot črv in iskal vseh mogočih izhodov; da, bil je že skoraj na tem, da bi prinesel zdravniško izpričevalo za svojo jalovost. Čeprav bi bil moral vedeti, da je s tem sam obdolževal njo. — Toda tudi ona je bila prav zares jezna. In potem, ko mu je pivovar z ljubeznjivo popustljivostjo položil roko na ramo, se ja Frank bahal, češ, da ga je dovolj moža, da prevzame posledice nase in je uganjal prave komedije.

Mesec pozneje je bila svatba in uredila sta si dom na pivovarjeve stroške; nadaljnjih pet mesecev pozneje je bil krojač Frank oče.

Na račun tega se je živinsko napil; in žena in drugi ljudje so mislili, da je naredil to od veselja.

Toda Frank ni bil neumnejši kot so ljudje sploh; pokazalo se je, da zna šest mesecev prav dobro odšteti od devetih.

Če bi bil tedaj vsaj pobesnel, jo premlatil, jo za lase vlekel na cesto in zahteval, naj ju ločijo! Pripravila se je na vse take možnosti in bi bila vse prav lahko prestala in ga vrhu vsega še oboževala.

A Frank ni bil tak. Vse, kar je dejal, ko je prišel deček na svet, je bilo: "To si pa dobro naredila, mati!" In pozneje mu ni prišel očitek čez ustnice, tako da tudi za hip ni bila trdno prepričana, če ve, kako je s stvarjo. Z vso trdnostjo je računala na silen, surov izbruh, ki bi poravnal ta račun med njima. A izbruh ni prišel, in namesto da bi ta okoliščina stopnjevala njeno zaničevanje do moža, jo je spravljala v še večjo negotovost.

Mogoče se je pa samo delal neumnega in je kopičil jezo, da bi jo nekega dne vrgel na njeno glavo. Bila je tako navajena, da je moški vedno vladal in ukazoval, da si vsega ni in ni mogla drugače razlagati.

Kazni, ki je nanjo računala, ni bilo, in veseli dogodek je spet ležal kakor težko breme na domu. Neprestana napetost jo je razburjala in napihovala je svojo krivdo in si vtepala v glavo, da kuje mož strašno maščevanje. V resnici pa ni o dogodku ne razmišljal ne tuhtal; zadelo ga je le v toliko, da se je njegovo že tako in tako malo izrazito teženje za udejstvovanjem še zmanjšalo, poželenje po močnih pijačah pa vzraslo.

Z mešanimi čuvstvi strahu in grešne zavesti se je močno zavzela, da bi mu olajšala tisto zasovraženo ubadanje z delom. In česar niso dosegli na njegovem značaju dogodki sami po sebi, to je dopolnjevala ona, ko mu je bolj in bolj popuščala pri močnih pijačah.

Polenil se je do skrajnosti, se posebičil in udal pijači.

Ko ga je spravila tako daleč, se ji je zazdelo, da se je dovolj spokoril in hotela ga je potegniti spet na breg.

To pa ni bilo več mogoče.

Zdaj je stal pred njenimi očmi tak, kakršnega je naredila sama: kot bitje, ki je podrlo dom. Postala je do njega ujedljiva in grenka, ker jo je v vseh ozirih izrabljal in začela se je boriti z njim.

Toda boj sam ji je buril žolč, ker se je vsaka telesna zmaga, ki jo je dosegla, zaradi njegove polne malobrižnosti izmaličila v poraz.

V zmedenem obupu je videla, da se ga nobena stvar ne prime in da drvi dalje v smeri, kamor ga je pahnila sama, in naj se je še tako branila: dom, otrok in ona sama — vse je vlekel za sabo, da je padalo z njim.

Tudi zdaj, ko je ležala v postelji, se ji je zdelo, da drsi po hribu navzdol, toda vožnja je ni več vznemirjala. Za čas je to občutje tako oživelo v nji, da ji je bilo, ko da se vrti hiša, ko da se kotali v mehkih skokih kakor zatočeno kolo. Sama je sedela ritensko na strehi, da bi pazila na dimnik in pri vsakem obratu je vzkliknila: "Naj se vrti, Marija! Naj se vrti, Marija!" — Potem se je na mah močno zazibalo in ležala je spet v postelji, težke potne kaplje so ji stale po čelu.

Kje neki je bil Frank? Pravzaprav je bil prej tako nežen, ko si je dal opravka okrog nje, in je bil na pogled tako otožen, ker je bila bolna ona. Hrepenela je, da bi mu rekla prijazno besedo.

"Frank!"

Ni dobila odgovora.

Tiho je ležala in poslušala. Najbrž je odšel v krčmo.

Trpko drhtenje ji je preletelo obraz, pa je takoj spet popustilo. Ni imela moči, da bi zbesnela in tudi ni čutila teženja za tem—bilo ji je v veliko olajšanje, da je bila tako daleč od njega.

Na čem pa naj bi se tudi le razburjala? Padalo je dalje; toda to se je godilo že vsa leta, odkar je bila poročena. Mogoče bo nekega dne začela tudi sama piti, potem se bosta lahko objela in šla skozi življenje kot pijana brata.

Vsekakor je hotela od zdaj biti dobra s Frankom—in se ne jeziti, če jo bo malo skubel.

Nasmehnila se je.

V otožni obzirnosti in z naletom šaljivosti je videla v duhu, kako sedi pri mizi kot nekoč, in vrtorepi s skodelico sem in tja, da bi skril desetico, ki jo je gospa Frankova položila tja, in z vso vnetostjo zabava ženo, da bi odvrnil njeno pozornost. Tako jasno se je spominjala na to, ker jo je prvič poskusil tako okrasti.

Skoraj je bila na tem, da bi mu kaj dala, da bo šel lahko na veselico.

Poklicala je, najprej seveda zaradi tega, da se je prepričala, da ga ni več pri hiši.

In ko je po kratkem prisluškovanju bila uverjena o resničnosti svojega prizadevanja, je segla v žep na krilu in začela preštevati svoj denar.

12.

Krojač Frank je sedel v sobi na mizi v svoji priljubljeni drži, noge je potegnil podse in dremal. Na njegovem mesnatem obrazu je ležal tih, skrben izraz.

Vprav je bil napravil kavo za ženo, pa jo je spet izbruhnila — morala je biti zares bolna. Sicer bi se tudi ne mogla mirno znajti v postelji, če jo je prav poznal.

In kako tiho je ležala!

Že kdove kako dolgo je ni videl v postelji; da, od tedaj, ko je dobila Thorwalda. In še takrat ni bila bolna, ampak je ležala od jutra do večera in klepetala z ženskami, ki so ji nosile pogačo. Že tretji ali četrti dan je vstala in se odpravila na delo. Ponavadi se je smejala, kadar so ji druge ženske govorile, kako je težko roditi in rekla: "Otroka dobiti to je približno tako, kot da bi človeku izdrli mlečnik."

Da, bila je trde narave.

Zdaj pa je ležala in ga ni mogla niti zmerjati, tako bolna je bila. Da bi le prestala!

Franku je bilo vedno težje in težje pri srcu. Še nikdar mu ni prišlo na misel, da bi utegnila zboleti, kaj šele umreti. Kaj bo pa šele z njim, ki ni bil prav posebno jak.

Seveda bi spet začel šivati in če bi bilo potrebno, ob nedeljah tudi striči. Saj je bilo to prej njegovo delo, preden ga je prevzela žena. Toda kako dolgo bi s svojim šibkim hrbtom vzdržal, da se ne bi zgrudil pod bremenom?

Ni se upal na to misliti, temveč je zaprl oči; in zdaj se mu je na trepalnicah jasneje in jasneje risala slika, kako pada na tla pod težo veljkih krojnih škarij, ki so še zrasle, odkar je začela žena delati z njimi. Škarje so ga tiščale in tlačile kakor velik železen križ.

Bil je mrtev, ah zares! In čul je, kako pogrebci pojo žalostno pesem in je čutil, kako se krsta pod njim opoteka, ker se nosači menjajo. Pred njim se je postavljal cerkvenec in zategaval glasove skozi nos. (Dalje prihodnjič.)

Amicus:

Čemu nacionalizem?

Živimo v času, ko slavi nacionalizem svoje zmage. To pričajo fašistična Italija, narodno-socialistična Nemčija in razne nacionalistične struje v skoraj vseh, zlasti kapitalističnih državah. Narodnost je danes geslo znatnega dela človeštva prav tako kakor nekdaj veroizpoved. Kakor tedaj spričo bogoslovno-dogmatičnih sporov stopajo v ozadje sedaj pred nacionalno-rasnimi idejami vsi drugi, predvsem občečloveški in socialni problemi. Zato je umestno, če skušamo stvarno, le na podlagi dejstev rešiti vprašanje nacionalizma, pri čemur se oziramo zlasti na domače razmere.

Nacionalisti pravijo, da izvira vse njihovo čuvstvovanje in hotenje zgolj iz iskrene, plemenite ljubezni do lastnega naroda. Kot "narod" ali "nacija" pa označujejo večjo ali manjšo skupino ljudi, ki imajo isto poreklo, isti jezik, isto domovino, isto preteklost (narodno tradicijo), isti značaj, iste običaje in isto ali vsaj slično veroizpoved. Ali je ta definicija pravilna?

Zgodovina uči, da je bil pojem "narod" v raznih časih in krajih različen. V starem veku so tvorili narode samo svobodni državljani raznih držav, t. j. tisti, ki so imeli vse pravice. K narodom pa niso prištevali — poleg tujcev in polsvobodnih — sužnje, ki so bili le brezpravne stvari ("govoreče živali"), dasi so tvorili pogosto večino prebivalstva, vršili v javnem in zasebnem življenju najrazličnejša in najvažnejša dela, govorili isti jezik kakor njihovi gospodarji, imeli isto domovino, isto veroizpoved i. t. d.; le izjemoma je bila usoda domačih sužnjev nekoliko milejša kot tujih. To načelo je veljalo vedno in povsod, pri Egipčanih, Asircih, Babiloncih, Perzijcih, Izraelcih, Feničanih, Kartažanih, Grkih, Germanih i. t. d., predvsem pa pri Rimljanih. Člani rimskega naroda (populus romanus) so bili le tisti, ki so bili pravno dodeljeni kakemu delu (tribus) rimskega mesta in imeli zato pravico medsebojne trgovine in sklepanja porok (ius comoercii et conubii). Šele ko je podelil cesar Caracalla l. 222 vsem svobodnim prebivalcem imperija enotno državljanstvo, so postali le-ti člani rimskega naroda. Vseeno pa je bilo, kaj so bili po krvi in jeziku. Tako je bil n. pr. apostol Pavel Rimljan, ker je bil rimski državljan, dasi po rojstvu Žid. — Slične so bile razmere v srednjem veku in še dolgo potem. Narode so tvorili plemiči, duhovniki in pozneje meščani (razen Židov), torej svobodni ne glede na jezik in poreklo. Sužnji (v Evropi do ok. 1000) in kmetje-tlačani so bili zgolj "dodeljena množica" (plebs annexa). Prvi skromni začetki današnjega pojmovanja narodnosti segajo v dobo humanizma in reformacije (15.—16. st) Bistveno so se spremenile razmere šele izza srede 18. stol., ko so postali polagoma vsi prebivalci modernih držav — vsaj teoretično — pred zakoni enaki. Zlasti pomembna za razvoj nacionalizma je bila francoska revolucija s svojim geslom o svobodi, bratstvu in enakosti vseh državljanov. Odslej se je širila narodna ideja naglo po vsem svetu in dosegla vrhunec po svetovni vojni. — Tako je bilo tudi v naši ožji domovini. Slovensko so govorili samo kmetje- tlačani, ki niso spadali k narodu v tedanjem smislu. Protestantski in katoliški pisatelji teh časov so rabili naš jezik le, da so širili in utrjevali med širokimi sloji verske nauke, ne pa, da bi ustvarili narodno književnost. Edini cilj kmetskih uporov "za staro pravdo" je bil zboljšati težki socialni položaj, ne pa boj proti Nemcem. V ostalem izraža "program" naših prednikov — in d e l o m a celo do l. 1918 — znano geslo: "Vse za vero, dom, cesarja", t. j. za katoliško cerkev, za Avstrijo (oz. Štajersko, Kranjsko i dr.) in za njenega vladarja. Slovenska narodnost se pojavi šele v začetku 19. st. (doba romantike), zlasti pa izza časa "narodnega preporoda" (ok. 1870).

Pa tudi danes pojem "narod" ni povsod enak. Kako nejasni so nazori o narodnosti zlasti med priprostim ljudstvom kažejo že označbe. Italijanu je "Tedesco" ne samo Nemec, temveč tudi Šved, Danec, Čeh, Poljak i. t. d., Nemcu je "Welsche" Francoz ali Italijan, Jugoslovanu "Vlah" (Lah), Romun ali Italijan itd. "Narod" pomeni tudi priproste ljudske množice. Važnejše kot te označbe je zgodovinsko utemeljeno pojmovanje, da je "narod" istovesten z domačim prebivalstvom države. Tako se smatrajo Švicarji za lasten narod, dasi govore štiri različne jezike (nemški, francoski, italijanski in reto-romanski). Francozi so vsi državljani francoske republike s kolonijami kljub mnogim razlikam. Isto načelo priznavajo Amerikanci, Angleži, Italijani i. dr. Vsaj deloma je veljalo to tudi v bivši Avstriji. Zato govori čl. 19 ustave iz l. 1867 načelno le o ljudskih plemenih in o enakopravnosti v deželah običajnih jezikov in zato so upoštevala ljudska štetja le občevalne jezike, ne pa narodnosti. — Nacionalisti pa pravijo, da moramo ločiti med državnim in naravnim narodom. Prvi pojem je političen, drugi pa kulturen. Oba se krijeta, če tvori naravni narod lastno narodno državo. Lahko pa obstoji država iz več narodov oziroma narodnih delov (narodnostna država) ali pa ima en narod več držav. Najpopolnejša rešitev vprašanja o razmerju naroda in države je po menju nacionalistov, če tvori vsak narod svojo lastno (eno) državo; kajti tu vladajo isti jeziki in isti običaj kar nudi najboljše poroštvo za državni obstoj. Ravno nasprotno je bilo razmerje v prejšnjih stoletjih. Tako je zabičal prvi ogrski kralj Štefan (997—1038) svojemu sinu Emeriku: "Država istega jezika in istih običajev je slabotna in nestalna". (Decr. s. Stephani regis lib. I, 6). Zato so ogrski, srbski, češki, poljski, ruski in drugi vladarji radi naseljevali v svojih deželah tujce — zlasti Švabe in Sakse— in jim podeljevali posebne pravice. Velike (svetovne) države so bile in so vedno narodnostne (prav mednarodne), ker so živeli in žive na njihovih ozemljih najrazličnejši prebivalci. Po kratki dobi so razpadle ali se skrčile na prvotni obseg le sile, katere so ustvarili veliki osvojevalci kakor Aleksander Veliki, Atila, Karl Veliki, Timurlenk, Napoleon I. i. dr. V splošnem pa so obstajale in obstoje dolga stoletja kot glavne činiteljice svetovne zgodovine. To pričajo n. pr. rimski imperij, srednjeveško nemško cesarstvo, bivša Španija, Anglija, Rusija, Zedinjene države i. t. d. Istotako je imela — kljub raznim nedostatkom — velike življenjske sile nekdanja mnogojezična Avstro-Ogrska monarhija. Saj je obstajala — z mnogimi teritorialnimi spremembami — čijo od drugih. Kako so nastali različni jeziki, če imajo skupen izvor ali ne, ostane vedno nerešljiva uganka, ker segajo začetki človeške govorice že v najstarejše dobe. Vemo le, da se jeziki neprestano spreminjajo, se razvijajo, se mešajo z drugimi, propadajo in prehajajo v druge. Staro visoko nemščino razume danes le še kak jezikoslovec, ne pa povprečni Nemec. In vendar trde nacionalisti, da je ostal nemški narod vedno isti. Tako ali slično je povsod. Drug, dasi podoben jezik so rabili Slovenci pred 1000 leti (gl. brižinske spomenike) in drugače bodo govorili čez 100, 500 ali 1000 let. Ali naj rečemo zato, da so bili prednamci in da bodo zanamci drugačni Slovenci kakor smo sedaj mi? — Poleg časovnih obstoje tudi krajevne jezikovne razlike (narečja), ki so često znatne. Južni Kitajci se poslužujejo v ustnem občevanju s svojimi severnimi sonarodnjaki pokvarjene angleščine, ker bi se sicer ne razumeli, dasi govore vsi kitajsko. Bavarec razume težko Prusa, dasi sta oba Nemca. Tudi slovenskemu Primorcu se zdi slovenska prekmurščina malo tuja. Te razlike premoste deloma književni jeziki, ki so neka sinteza raznih narečij in zato več ali manj umetni. — Večkrat prevzamejo narodi tudi tuje jezike. Latinščina je bila v srednjem veku — na Ogrskem celo do 1848 — uradni in občevalni jezik vseh izobražencev. Od 8 milijonov Ircev razume staro keltsko govorico komaj kakih 300,000, medtem ko govore vsi ostali samo angleško. Vemo pa, kako nasprotje vlada med Irci in Angleži. Istotako govore angleško Severni Amerikanci (ki se smatrajo za lasten narod), črnci v Zedinjenih državah in drugod i. t. d. Francosko govore tudi zamorci na Haitiju, španščina je občevalni jezik Indijancev in mesticev v srednji in južni Ameriki i. t. d.

Nasprotno govori lahko en narod več različnih jezikov. Tako se poslužujejo n. pr. Malajci na Javi štirih povsem različnih govoric za občevanje med plemstvom, med priprostim narodom, med plemstvom in ljudstvom in za splošno, dasi se čutijo vsi kot Malajci (Javanci). Drug primer nudimo Jugoslovani. Dasi se smatramo za enoten narod, govorimo vsaj dva različna jezika: slovenščino in srbohrvaščino (neglede na macedonščino i. dr.). Kateri narodnosti naj pripadajo mutasti? Slednjič: če bi bil jezik res znak narodnosti, bi moral biti človek, ki obvlada popolnoma več jezikov, obenem pripadnik več narodov. — Tudi "narodne" pismenke niso znak narodnosti. Kitajska pisava je nastala iz slik, cirilico so prevzeli pravoslavni Slovani od Grkov itd.

3. Nadaljni znak narodnosti je baje domovina, t. j. del zemeljske površine, kjer prebiva kak narod v strjenih masah. Tako tvori n. pr. "slovensko domovino" Dravska banovina, južno Koroško in Jul. Benečija. Toda na istem ozemlju prebiva lahko sočasno več narodov oziroma njihovih delov. Tudi bi ne bili n. pr. Goti, Longobardi, Slovani i. dr., ki so potovali ob času preseljevanja narodov iz dežele v deželo, narodi in bi dobili to svojstvo šele z naselitvijo. Slednjič bi n. pr. Slovenec, ki zapusti stalno domovino, izgubil s tem svojo narodnost. (Konec jutri.)

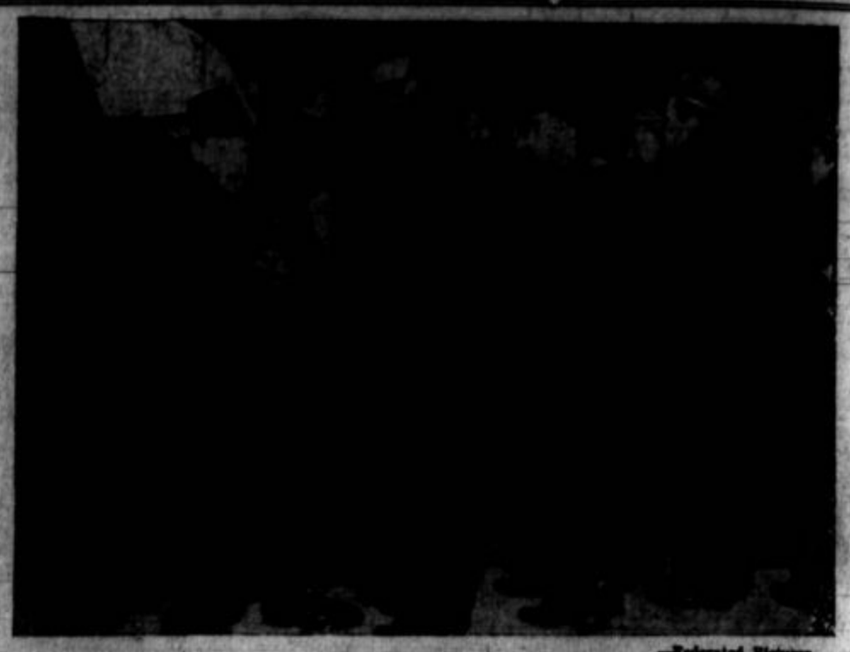

—Federated Pictures.

Skupina stavkarjev oblega tovarno Briggs Body Co. v Detroitu.

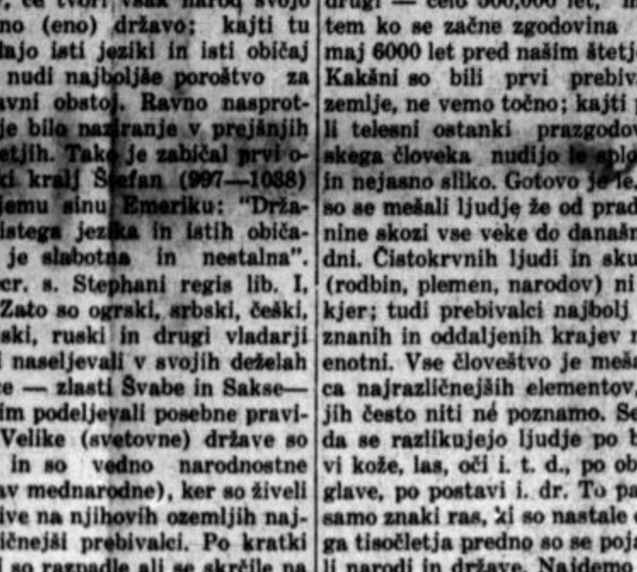

—Federated Pictures.

Nataša Krupskaya, Leninova vdova, govori na konvenciji žen sovjetskih vojaških častnikov.

Listen to the Yugoslav Radio Hour of
PALANDECH'S TRAVEL BUREAU
AND FOREIGN EXCHANGE
Station WWAE. Every Sunday 1 to 2
536 S. Clark St., Chicago. — Har. 3006

Želodčno zdravilo iskreno priporočeno
TRINER'S ELIXIR
OF BITTER WINE
Ne bodite sužnji neprebavnosti
—NAROČITE SI PROSTI VZOREC—
Triner's Bitter Wine Co.
544 S. Wells St., Chicago, Ill.
Pošljite mi brezplačni vzorec.
Ime .....
Naslov .....
V vseh lekarnah

TISKARNA S.N.P.J.
SPREJEMA VSA
v tiskarsko obrt spadajoča dela
Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih
VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI
Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste
Pišite po informacije na naslov:
S.N.P.J. PRINTERY
2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904
CHICAGO, ILL.
Tam se dobe na šelje tudi vsa ustmena pojasnila